

"Gedurende het interval tussen het gebruik van een archief en de bestudering van het archief voor een historisch onderzoek loopt het archief het meest gevaar"

EEN INTERVIEW MET DRS. J.F. JACOBS

door Gerard van Roon en Sander Loeff

Déjà Vu, periodiek van de Werkgroep Moderne Geschiedenis van de Nederlandse JeugdBond voor Geschiedenis (NJBG), jg. 3 (1998), nr. 1, p. 9-11

Kunt u ons uitleggen wat u voor werk doet aan de Rijksuniversiteit Leiden?

Naast mijn docentschap in de algemene geschiedenis waarin ik colleges geef in een aantal historische vakken doe ik ook (al van jongs af aan) genealogisch onderzoek. Deze combinatie is zeer interessant. Als je kijkt wat er van een gezin uit de 16e eeuw nog over is, dan zie je alleen maar, behalve dan een paar botten ergens onder de grond, een neerslag in overheidsarchieven. Natuurlijk heeft een gezin een administratie gehad; die valt uiteen, of wordt "opgeruimd". Er blijft meestal niets van over. De enige plaats is dus een overheidsarchief.

Kunt u uitleggen hoe het LiRo archief is ontstaan? Waarom is er een archief van een roofoank?

Het is in feite een financiële administratie van een bank. Deze is na de oorlog toegevoegd aan het archief van het ministerie van financiën. Gezien het feit dat de archieven van ministeries onder het Algemeen Rijksarchief (ARA) vallen is het LiRo (Lippmann-Rosenthal Bank) archief eigendom van het ARA. Het verbaast me niets dat het archief bewaard is gebleven, financiële stukken blijven vaak het langst bewaard. Denk maar aan de administratie van de Tiende Penning in de 16e eeuw.

Zou u de betekenis van het archief kunnen duiden?

Je kan er niet veel meer mee doen. Verhaal van de gestolen spullen is bijna niet meer mogelijk.

Wat kunnen we bijvoorbeeld met de namen die in de administratie voorkomen doen?

Natuurlijk kan je nagaan wat er met de mensen die de goederen ingeleverd hebben gebeurd is. Dit kan bijvoorbeeld via de administratie van de concentratiekampen en, als de mensen dit

overleefd hebben, via het bevolkingsregister. Het bevolkingsregister van oudere jaren is overigens terug te vinden bij het Centraal Bureau voor Genealogie.

Er is dus geen sprake van een verbetering van de informatie voor genealogen?

Genealogisch interessant? Het archief levert geen extra bijdrage aan genealogische informatie. Het is hooguit interessant voor onderzoek naar de welstand van een bepaalde familie. Genealogie wekt overigens de belangstelling van steeds meer mensen. Vroeger (zo'n 40 jaar geleden) vonden archivariissen en historici dat genealogie afleidde van wat zij als hun taak zagen. Tegenwoordig maken genealogen het grootste deel van de archiefbezoekers uit. Ze brengen ook het meeste geld in omdat het ministerie subsidies onder andere verdeelt op basis van bezoekersaantallen (bezoek aan archieven is overigens gratis, red.)

Kunt u schetsen hoe de vondst van het LiRo archief in internationaal perspectief gezien moet worden?

Het feit dat er zo veel aandacht aan de vondst besteed wordt, is een gevolg van de internationale opschudding over de slapende rekeningen in Zwitserland. De archieven zijn wat dit betreft ook niet uniek, de Nazi's voerden overall een uitgebreide administratie van. In Zwitserland is er uitvoerig bericht over de vondst van het archief. Ik ben geabonneerd op de Neue Zürcher Zeitung en het valt mij op dat daarin nieuwsberichten staan die de gebeurtenissen rond het LiRo archief nauwgezet verslaan. Men probeert een sfeer te scheppen van "een klein beetje niet wij alleen". Een soort bliksemafleider dus. We weten dat archieven waarin collaborerende Nederlanders zijn opgenomen (nog) niet openbaar zijn. Ze zijn wel in te zien met geheimhoudingsplicht. Door de publicaties in de pers lijken de archieven openbaar. Om de kopers van destijds te beschermen zou besloten kunnen worden het archief "onopenbaar" te maken.

Bent u van mening dat het archief openbaar dient te zijn?

Waarom zou het archief niet openbaar zijn? Ik heb er geen moeite mee de mensen hiermee te belasten. Het is misschien vervelend voor de kinderen en kleinkinderen; dit soort dingen is echter onvermijdelijk. *Verwacht u nog meer vondsten op dit gebied?*

Ik sluit meer vondsten zeker niet uit. Het is mogelijk dat in het ARA nog stukken aanwezig zijn die nog niet geïnventariseerd zijn.

Wilt u tot slot nog iets opmerken?

Ik zou willen wijzen op het interval dat bestaat tussen mensen die met "lopende" archieven werken en de historici die er later mee moeten werken. In dit interval is het dat de archieven het meeste gevaar lopen.

Dit wil overigens niet zeggen dat, als de archieven interessant voor (historisch) onderzoek zijn, ze geen gevaar meer lopen. Een voorbeeld in dit verband is een bewakingsbeambte van een Zwitserse bank die het als zijn plicht zag stukken voor de papierversnietiger te redden. Hij lichtte joodse organisaties in die ervoor zorgden dat de pers er lucht van kreeg. Deze man werd in de weken daarna het leven onmogelijk gemaakt in Zwitserland, hij is inmiddels uitgeweken naar de Verenigde Staten.